

ADVIES 2106

Uittreksel strafregister

Datum: 1 september 2021

Voorzitter: Amir Bachrouri

Aanwezigen: Amir Bachrouri, Loredana Cremery, Priscilla Keuppens, Flen Morren, Maryline Thiry, Marnik de Bont, Franka Foré, Paulien Herck, Ines De Geest, Jan Langeroot, Nick Beerens

De Vlaamse Jeugd Raad, in vergadering op 1 september 2021, onder voorzitterschap van Amir Bachrouri, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

1. **Verplicht organisaties niet** om een uittreksel uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid van het Wetboek voor Strafvordering op te vragen **bij vrijwilligers**. 2
2. **Wees terughoudend bij het invoeren van een verplichte opvraging** voor bepaalde organisaties van een uittreksel uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid van het Wetboek voor Strafvordering **bij bepaalde nieuwe medewerkers**. De beoogde doelstelling weegt niet onverdeeld op tegen de mogelijke nadelen van de verplichte opvraging. 4
3. Investeer in een degelijke informatiecampagne rond het uittreksel van het strafregister. 4
4. Investeer in campagnes, vormingen en educatief materiaal voor jongeren die inzetten op weerbaarheid, grenzen stellen en het bespreekbaar maken van grensoverschrijdend gedrag. 4

Situering

Om de beleidsdomeinoverschrijdende aanpak tegen grensoverschrijdend gedrag te versterken werkte de Vlaamse Regering het Vlaamse actieplan ter bestrijding van seksueel geweld uit, goedgekeurd op 13 oktober 2020. Het voorliggende ontwerp van decreet is één van zeventig andere acties die opgenomen zijn in het Vlaamse actieplan ter bestrijding van seksueel geweld.

De jeugdwerksector hecht enorm veel belang aan doelstellingen en inspanningen die ervoor zorgen dat hun organisaties veilige plekken voor kinderen en jongeren zijn. De integriteit en veiligheid van kinderen en jongeren is een topprioriteit voor onze sector. Opdat elk kind en elke jongere zichzelf kan zijn, zich kan ontplooien, kan spelen en gelukkig kan zijn. Elk relevant en efficiënt initiatief dat bijdraagt tot de bescherming van de integriteit van kinderen en jongeren juichen we dan ook toe.

De jeugdwerksector in Vlaanderen heeft al een lange traditie rond de thema's integriteit en veiligheid. Dankzij het werk van de commissie Grensoverschrijdend Gedrag van het Vlaams Parlement (2017-2018) is er de laatste vier jaar meer lijn en meer monitoring gekomen in de diverse vormen van integriteitsbeleid van onze verschillende organisaties. Na verschillende schandalen in de sport- en cultuursector had de commissie onder meer tot gevolg dat elke jeugdwerkorganisatie die erkend is door de Vlaamse overheid een uitgewerkt integriteitsbeleid en een laagdrempelig aanspreekpunt integriteit (API) moet hebben.

Ook onze sector moet zich bewust zijn van de risico's. Elk geval van grensoverschrijdend gedrag is er één te veel en de veiligheid en integriteit van onze kinderen en jongeren staat centraal. Daarom gingen we ook onmiddellijk aan de slag met deze opgelegde opdracht van de Vlaamse overheid. We vertrokken niet van een leeg blad, maar met de ervaring en expertise die onze sector en diverse organisaties door de jaren heen hadden opgebouwd. Zo kwamen we tot een opleiding 'API in het jeugdwerk' waarbij de opmaak, uitbouw en bijsturing van een integriteitsbeleid centraal staat. Sinds 2018 heeft elke Vlaams erkende jeugdwerkorganisatie een eigen API en integriteitsbeleid op maat van hun organisatie. Door die maatregel zetten organisaties nog meer dan voorheen in op kwaliteitsbeleid, preventiebeleid en een doordacht reactiebeleid wanneer het gaat over geweld, pesten en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Ook in 2017 kwam de vraag naar voren of de verplichte controle van een uittreksel uit het strafregister nodig was, zowel voor beroepskrachten als voor vrijwilligers. Toen was de kern van ons standpunt dat het een vals gevoel van veiligheid geeft en verre van een sluitend systeem is.

We zien daarom de tijd, energie en middelen die zouden gaan naar de administratieve molen achter deze controle, liever gaan naar vorming, opleiding en preventie binnen onze sector. De impact en het nut van dergelijke maatregelen zijn veel groter dan de 'schijnmaatregel' die nu voorligt. Daarnaast zal de invoering van deze maatregel ongewild meer drempels opwerpen voor vrijwilligers in de diverse sectoren, terwijl de Vlaamse overheid al jaren aangeeft dat ze de (administratieve) drempels voor vrijwilligers wil verlagen.

Onze sector was dan ook blij dat toenmalig minister van Jeugd Sven Gatz in het Vlaams Parlement onze sector volgde en geen voorstander was om een uittreksel uit het strafregister op te vragen en te controleren¹. Ook nu, 4 à 5 jaar later en met onze ervaring van de API-werkingen en de interviews met API's in de sector, blijven we bij ons standpunt van toen. Ook tijdens het uitgebreide traject ter voorbereiding van dit ontwerpdecreet brachten we dit standpunt naar voren, en dat zullen we blijven doen.

Advies

Verplicht organisaties niet om bij vrijwilligers een uittreksel op te vragen uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid van het Wetboek voor Strafvordering.

1.1 Vals gevoel van veiligheid

Laat ons duidelijk herhalen: als sector is de integriteit van onze kinderen en jongeren enorm belangrijk. Net daarom kunnen we maatregelen die een vals gevoel van veiligheid creëren niet steunen.

Een uittreksel opvragen geeft het gevoel dat wie ooit iets heeft gedaan dat de integriteit van jongeren schaadde, dat niet opnieuw zal kunnen doen in een jeugdwerkcontext. Dat klopt gewoon niet: wie nooit betrap en veroordeeld werd voor bepaalde feiten, beschikt over een blanco uittreksel. Bij wie wel een veroordeling heeft, komen de feiten vaak pas na geruime tijd op het uittreksel te staan. Dat kan tot drie jaar duren. Drie jaar tussen een gepleegd feit en het moment dat het zichtbaar is op het uittreksel van een strafregister, dat duurt bijna langer dan een gemiddeld engagement in het jeugdwerk. Bovendien bevat het model 596.2 alleen feiten ten aanzien van minderjarigen. Dit uittreksel opvragen werkt dus onvoldoende effectief om de risico's die we willen vermijden daadwerkelijk te vermijden, maar creëert tegelijk wel een vals gevoel van veiligheid. Bovendien creëert het heel wat neveneffecten en extra drempels.

Daarenboven schuilt het gevaar erin dat dit document dé manier is om je als organisatie of gemeentebestuur veilig te stellen. Je kunt je erachter verschuilen als er toch iets gebeurt. En de kans bestaat dat overheden (lokaal en Vlaams) niet meer inzetten op de nodige preventie, vorming, bespreekbaarheid ...

¹ Schriftelijke vraag:

1.2 Onbedoelde drempels en gebrekkige informatie

Specifiek voor vrijwilligers spelen die extra drempels een hele grote rol. We denken daarbij aan extra administratieve belasting en rompslomp voor lokale besturen en organisaties, problemen rond perceptie en zelfs zelfcensuur van vrijwilligers.

Perceptie en zelfcensuur?

Door het gebrek aan kennis en informatie over wat er juist wel en niet op een uittreksel van het strafregister staat, zouden geëngageerde jongeren die ooit een misstap hebben begaan zichzelf al kunnen uitsluiten van sollicitaties of oproepen tot vrijwilligers. Laat ons duidelijk stellen dat het jeugdwerk **niet** de plaats wil zijn die tweede kansen biedt aan plegers van zedenfeiten. Maar wij zijn wel een sector die mensen (jongeren) niet afschrijven op basis van een fout uit het verleden. Wij willen vertrekken vanuit vertrouwen en kansen bieden. Deze regelgeving zal de perceptie wekken dat het jeugdwerk vertrekt vanuit een controle of gevoel van wantrouwen en dat is niet hoe het jeugdwerk in de maatschappij wil staan.

Zorg eerst dat het systeem van het uittreksel op punt staat. Zowel om het uittreksel aan te vragen en te bekomen als de duurtijd tussen een gepleegd feit en de zichtbaarheid op het uittreksel. De manier om het uittreksel te bekomen moet uniform zijn in alle gemeentes en moet gratis zijn. Sommige gemeentes rekenen kosten aan voor het aanvragen en bekomen van een uittreksel van het strafregister.

Door dit decreet wordt **verenigingen een beoordelings- en controlebevoegdheid** opgelegd. Verenigingen en hun vrijwilligers krijgen zo de verantwoordelijkheid opgedrongen uittreksels van strafregisters te interpreteren en te 'oordelen' over andere vrijwilligers of zij blijf geven van 'onberispelijk gedrag t.a.v. minderjarigen'. De beoordelings-elementen in artikel 3 van het voorontwerp zijn te vaag en vormen geen generieke leidraad om tot een billijke beoordeling te komen. Het is naar onze mening niet opportuun die verantwoordelijkheid bij vrijwilligersorganisaties en hun vrijwilligers te leggen. Bovendien stelt zich de vraag of het geen inbreuk is op een aantal grondrechten van de betrokken vrijwilligers (recht op privacy, vermoeden van onschuld ...). Daarnaast creëer je op die manier weer heel veel verwachtingen en druk op sterk geëngageerde vrijwilligers.

Privacy

Werken in de jeugdsector gaat niet gepaard met beroepsgeheim, maar gebeurt wel binnen een uitgebreid deontologisch kader. Als de regelgeving rond deze uittreksels doorgetrokken wordt naar vrijwilligers zullen groepsleiding, speelpleinverantwoordelijken, voorzitters van bepaalde verenigingen aan leeftijdsgenoten of andere vrijwilligers een uittreksel uit het strafregister moeten opvragen. Het is niet evident om die persoonlijke informatie zorgvuldig en professioneel te verwerken. Leggen we de verantwoordelijkheid (alweer) bij vrijwilligersorganisaties? Zeker in het licht van de AVG is het belangrijk kritisch te bekijken of vrijwilligers deze zeer gevoelige informatie moeten en kunnen verwerken.

Vermoeden van onschuld

Daarnaast hebben we in België een rechtssysteem dat uitgaat van onschuld tot de schuld bewezen is, dat ervoor zorgt dat mensen geen twee keer veroordeeld kunnen worden voor dezelfde feiten, en waarbij vonnissen uitgevoerd én gecontroleerd worden door datzelfde justitiesysteem. Een rechter kan bij bewezen schuld straf vorderen zoals een contactverbod na bepaalde feiten en het is dan ook aan de staat om dat vonnis op te volgen. Het is aan niemand anders om mensen te straffen voor onbewezen feiten, noch aan de maatschappij om mensen geen tweede kans te geven na feiten waarvoor ze niet veroordeeld zijn die losstaan van de toekomstige vrijwillige of beroepsbezigheid. Het is niet evident een interpretatie te maken van zo'n uittreksel. Gaan we die verantwoordelijkheid bij vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties leggen?

Wees terughoudend met de invoering van een verplichte opvraging voor bepaalde organisaties van een uittreksel uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid van het Wetboek voor Strafvordering **bij bepaalde nieuwe medewerkers**. De beoogde doelstelling weegt niet onverdeeld op tegen de mogelijke nadelen van de verplichte opvraging.

Vanwege alle voorgaande argumenten zijn we als Vlaamse Jeugdraad ook terughoudend om de verplichting in te voeren bij bepaalde beroepskrachten. Ook hier geloven wij dat inzetten op preventie, sensibilisering en risicoanalyse om ongepast gedrag te voorkomen efficiënter is dan deze maatregel. Maar voor beroepskrachten kunnen we nog meegaan in het voorstel omdat het niet uitzonderlijk is voor mensen die professioneel werken met kinderen en jongeren. Toch mag de invoering van die maatregel niet onbedoeld nog extra drempels opwerpen.

De terughoudendheid bij deze maatregel voor beroepskrachten/medewerkers zit hem voor ons ook in de duurtijd van een overeenkomst. Moet je voor een contract van één dag een uittreksel voorleggen? Gezien onze argumentatie waarmee we de efficiëntie van deze maatregel in twijfel trekken, stellen we voor om alleen te controleren bij arbeidsovereenkomsten van **onbepaalde duur**.

Investeer in een degelijke informatiecampagne rond het uittreksel van het strafregister.

De kennis van het uittreksel strafregister artikel 596 is daarbij het belangrijkste. Bij aanvang van dit beleidstraject wisten wij niet dat er meerdere modellen waren. De kennis bij de bevolking en bij jongeren rond dit thema moet worden verhoogd. Zodat capabele jeugdwerkers die ooit een stommitieit begingen die niet gelinkt is aan seksueel geweld, niet zouden denken dat ze niet meer in aanmerking kunnen komen voor een job binnen het jeugdwerk. We willen vermijden dat jongeren aan zelfcensuur doen die het gevolg is van gebrek aan kennis over het uittreksel van het strafregister.

Als die vrees zich doortrekt en we onbedoelde drempels creëren, verliezen we een sterkte van het jeugdwerk. Het jeugdwerk is gebaat met 'jongeren die ooit een misstap begingen', o.a. als ervaringsdeskundigen; zij vormen een enorme meerwaarde en een kracht van het jeugdwerk. Als we die (ongewild) afschrikken door een onwetendheid en gebrek aan kennis over het uittreksel van het strafregister, dan verliezen we in het jeugdwerk waarde, kennis en 'mandaat' bij het omgaan en werken met sommige groepen jongeren.

Naast informatie naar burgers en jongeren, is het ook aan te raden een degelijke informatiecampagne naar organisaties op te stellen. Zodat de organisaties weten wat ze wel en niet mogen doen. En er duidelijkheid is over wanneer er bijvoorbeeld een uittreksel moet worden opgevraagd. Vanuit deze optiek zijn we wel blij dat de controle dient te gebeuren bij de aanstelling en niet al bij een sollicitatie.

Investeer in campagnes, vormingen en educatief materiaal voor jongeren die inzetten op weerbaarheid, grenzen stellen en het bespreekbaar maken van grensoverschrijdend gedrag.

Het is belangrijk om de tijd en administratie die gaat naar de controle van dit uittreksel te kunnen steken in de mensen zelf. In het vertrouwen in mensen, een band opbouwen met hen, in hun groeikansen. Dat maakt van onze organisaties veilige plekken, samen met de sociale controle en het inzetten op sensibilisering en een risicoanalyse om ongepast gedrag te voorkomen.